PILOT STUDIJA ZDRAVSTVENIH, SOCIJALNIH I OBRAZOVNIH POTREBA

MAPA POTREBA I RESURSA NA PODRUČJU OPĆINE KAKANJ I MJESNIH ZAJEDNICA "BJELAVIĆI", "BREŽANI" I "HALJINIĆI"

IBHI, Septembar 1998.

UVOD

1. Značaj pristupa i istraživanja potreba i resursa na nivou lokalne zajednice

Kada je jedna zajednica, kao što je to bila Bosna i Hercegovina, pogođena nesrećom tako širokih razmjera, logično je da se poslije prvog perioda dezorijentiranosti i konfuzije, ta zajednica i ljudi u njoj počne organizirati kako bi se svakome u toj zajednici pružila pomoć u prevazivaženju svih barijera: socijalnih, kulturnih, religioznih i drugih.

Međutim, evidentno je da se ovaj proces nije u dovoljnoj mjeri odvijao u Bosni i Hercegovini, iako je nesumnjivo, da je zahvaljujući naporima pojedinih dijelova ove zajednice, ipak osiguran opstanak civilnog društva u zajednici.
Ovo se može argumentirati sa niz činjenica, ali su dvije bile od velikog utjecaja na društvo u Bosni i Hercegovini.

1. Bosanskohercegovačko stanovništvo je u nekom smislu bilo zavisno od državnog aparata, što je posljedica činjenica da je socijalistički sistem, dakle država, osiguravala pojedincu svakovrsne usluge, a što je ostavilo posljedice na mentalitet stanovništva u BiH da se prevashodno oslanja na državu. Tako da kad danas država otežano funkcionira, to se neposredno reflektira i na živote običnih ljudi.
Uz sve rečeno i prelazak na novi tržišni i demokratski sistem, te vrlo decentralizovani sistem vlasti još više smanjuje ulogu države. Ovo je proizvelo situaciju da država ne može djelovati na stari način na živote ljudi, a populacija (zajednica) očekuje da djeluje na njihove živote.

2. Drugi problem je direktna posljedica prvoga i u mnogome je doprinjeo neaktivnosti zajednice. Naime, međunarodne organizacije su preuzele mnoge poslove koje je trebala raditi država, koja to nije mogla zbog rata koji je pogodio. Međutim, ovo je dovelo do ubjeđenja da će međunarodne zajednica uraditi ono što bi trebala država, kao što je to bio slučaj prije rata. Ovako uvjerenje je prisutno kako kod državnih institucija tako i kod lokalnih zajednica. Međutim, kako uloga međunarodnih organizacija nije da preuzimaju vladine ingerencije, osim u urgentnim situacijama, kada u izvjesnoj mjeri imaju tu ulogu sve dok vlasti ne počnu djelovati, a ograničene su na usluge potrebne za opstanak populacije: hrana, odjeća, lijekovi i dr.

U postratnoj situaciji u kakvoj se Bosna i Hercegovina sada nalazi, uloga međunarodnih organizacija je da pomognu formuliranju dugoročnog plana razvoja za ponovno uspostavljanje državne strukture, odnosno reorganizaciju civilnog društva, ekonomsku rekonstrukciju itd.

Jedan od načina, da se ovi procesi za uspostavu nove državne strukture ubrzaju, je i povećanje mobilnosti lokalne zajednice, bez oslanjanja na vanjsku pomoć, što se eksperimentalno kroz UNOPS - PRINT projekat izradu pilot studija Mapa potreba i resursa na području četiri opštine (Kakanj, Zavidovići, Travnik i Doboj) i želi podstaći, kako bi se i na ovaj način pokazale sve prednosti učešća zajednice u uspostavi civilnog društva.

2. Potreba za integrisanim pristupom u rješavanju zdravstvenih socijalno-zaštitnih i potreba u segmentima obrazovanja

"Mapa potreba i resursa zajednice" je jedan od načina da se kroz integrisani pristup i uz povećano, odnosno mobilnije učešće zajednice, pronađe najbolji odgovor na potrebe stanovništva, odnosno zajednice. Naime, kroz proces izrade mape, koji se odvija fazno, lokalno stanovništvo iskazuje svoje prioritete i rizike, ali u tom procesu se iskazuju i sposobnosti i znanje pojedinaca i grupa (mjesnih zajednica, institucija, javnih i privatnih organizacija) koji se koriste kroz proces kolektivnog pregovaranja, u cilju određivanja zajedničkih ciljeva zajednice. Dakle, kroz ovaj proces se pokazuje kako stanovništvo shvaća svoje poteškoće, posebno ugrožene i osjetljive kategorije stanovništva, koje su ujedno i najaktivnije u ovom procesu (stariji, djeca, osobe u stanju socijalne potrebe, psihičkim i fizičkim poteškoćama).

U cilju realizacije pilot studije za područje tri mjesne zajednice "Bjelavići", "Brežani" i "Haljinići" opština Kakanj, formirana je Opštinska radna grupa za opštinu Kakanj (ORG) lokalne zajednice (opština) i Područne radne grupe za mjesne zajednice "Bjelavići", "Brežani" i "Haljinići".

Radne grupe su sastavljene od pojedinaca koji imaju smisao i moć da motivišu i stimulišu zajednicu, da identificira i planira aktivnosti, a to su u konkretnom slučaju lokalni administrativni djelatnici, dobrovoljci raznih profila, socijalni, zdravstveni i obrazovni radnici, predstavnici lokalnih NGO, institucija kao i pripadnici raznih ugroženih grupa.

Cilj ovog projekta izrade Mapa potreba i resursa leži u identifikaciji stvarnih problema sa kojima se susreću ove lokalne zajednice, te je od fundamentalnog značaja što aktivnije uključenje svih ili što većeg broja stanovnika, odnosno lokalne zajednice, kako bi se utvrdilo da li je neki poseban problem pojedinaca ujedno i problem lokalne zajednice, odnosno cilj je identificiranje stvarnih problema sa kojima se susreće zajednica, kao i pronalaženje mogućih rješenja kroz organizirani rad Radnih grupa uz korišćenje prevashodno vlastitih resursa koji joj stoje na raspolaganju.

3. Opći značaj lokalne zajednice i integrisanog pristupa za novi model socijalne zaštite, zdravstva i obrazovanja – cilj projekta

Jedno od glavnih dostignuća civilnog društva i razvoja lokalne zajednice je integrisani pristup zadovoljavanju osnovnih ljudskih potreba, napose ovih potreba kod ugroženih građana. Pored stanovanja, odjevanja i prehrane kao individualnih potreba svakog pojedinca i porodice, potrebe za dobrim zdravljem, socijalnom sigurnošću i obaveznim obrazovanjem predstavljaju fokusnu tačku u kojoj je **mjeri dobrobit** ostvarena na lokalnom nivou. Zbog toga, a posebno u postratovskim uslovima i drugim nedaćama, ove posljednje potrebe predstavljaju nerazdvojivu cjelinu i ostvaruju se uz organiziranu podršku institucionaliziranih sistema države i društva. Ovi sistemi u parcijalnom i razdvojenom djelovanju nemaju potrebni kontinuitet, istovremeno ne pružaju podršku i usluge. Potenciraju profesionalizaciju na uštrb razvoja segmenata civilnog društva i sa svog uklona djelovanja određuju prioritetnosti, što nije uvijek u skladu sa očekivanjima njihovih **otuđenih klijenata.** Zbog toga, a iz razloga već pomenutih principa racionalizacije, princip integrisanog pristupa zdravstvenog, socijalnog i obrazovnog sektora se pokazao opravdanim. Ovaj pristup se

posebno očekuje kod najugroženijih kategorija, a posebno kod osamljenih i bolesnih starih ljudi, invalida, mentalno retardiranih, samohranih roditelja sa djecom i dr. Podrška ovim principima najbolje se ostvaruje primjenom metoda tzv. **Socijalno-zdravstvene akcije**

Integrisani pristup treba shvatiti kao novi socijalni pokret, koji ima za cilj da ostvari akciju za socijalnu pravdu koja omogućuje nove paradigme za pojedince, porodice i socijalne grupe uz uvažavanje njihovih iskazanih potreba i omogućavanja da dođu do izražaja njihove otkrivene snage i organizirani resursi.

Osnovni cilj projekta je da se pruži podrška lokalnoj zajednici u obezbjeđivanju uslova za zadovoljavanje najurgentnijih potreba koje su identificirale Radne grupe na sva tri nivoa, a koje se odnose na grupe stanovništva koje su najviše pogođene posljedicama rata.

Kao drugi, krucijalni cilj je taj da pogođene društvene grupe, kao segmenti civilnog društva, iskažu svoje potrebe, otkriju svoje sposobnosti i snage i da iz narodne perspektive demokratski participiraju u zadovoljavnju svojih potreba i da učestvuju u planiranju socio-ekonomskog razvoja svoje lokalne zajednice.

Treći cilj ima za zadatak da utiče na demarginalizaciju najugroženijih grupa, da razvija njihove kapacitete kako bi iste organizirano vršile uticaj na lokalna planiranja opšteg razvoja, što je primjereno civilnom društvu.

4. Metodologija rada u okviru PRINT projekta

Cilj i zadaci Print projekta:

Print projekat je razvojni projekat i ima za cilj davanje podrške reorganizaciji civilnog društva i njegovom globalnom razvoju, počevši od procesa rekonstrukcije, obnove privrede do procesa demokratskog razvoja.
Organizacije Ujedinjenih Naroda - UNOPS i UNDP realizatori su Print projekta koji finansira italijanska vlada sa zadatkom da pomogne ekonomski razvoj, obrazovanje, zdravstvo i socijalnu zaštitu, ljudsko pravo i okoliš, u četiri bosanskohercegovačke opštine: Travnik, Zavidovići, Kakanj i Doboj.
Print projekat nastavlja izgrađivanje aktivnosti poduzetih u okviru "Atlas" projekta a odnose se na kreiranje i jačanje mreže više od sto italijanskih lokalnih zajednica povezanih sa dvadeset opština u Bosni i Hercegovini. Ova mreža poboljšava i veze između dobrovoljne repatrijacije izbjeglica Bosne i Hercegovine i društveno - ekonomskih, rehabilitacionih aktivnosti, koje su predviđene projektom u navedenim opštinama u Federaciji Bosne i Hercegovine (Srednje-Bosanski i Zeničko-Dobojski Kanton) kao i u Republici Srpskoj.

Organizaciona struktura aktivnosti – Područna radna grupa (PRG)

U pilot području MZ "Bjelavići", "Brežani" i "Haljinići" formirana je Područna radna grupa (PRG) čiji sastav ne čine samo pojedinci iz lokalnih institucija sa službenim ovlaštenjima već se u njenom sastavu nalaze predstavnici lokalnih NVO, predstavnici udruženja građana, volonteri i obični građani - stanovnici pilot područja. Zadatak Područne radne grupe je da u projekat "Mapa potreba i resursa zajednice" uključi što je moguće veći broj članova zajednice s ciljem, pravilnog analiziranja i identifikovanja stvarnih problema u vlastitoj sredini i, biranje i korištenje postojećih resursa kao

najprihvatljivijeg rješenja za identifikovane probleme. Tri predstavnika lokalnog područja (Područne radne grupe) su odabrani i uključeni u Opštinsku radnu grupu.

Opštinska radna grupa (ORG)

Opštinsku radnu grupu čine predstavnici opštinskih institucija, ljudi različitih profesija, koji rade na unapređivanju kvaliteta života i razvijanju i sprovođenju aktivnosti na planu humanog razvoja. Opštinska radna grupa je imala zadatak da prati, proces izrade "Mapa potreba i resursa zajednice" koji sprovodi Područna radna grupa, učestvuje u iznalaženju rješenja za zadovoljavanje najurgentnijih potreba ugroženih kategorija stanovništva i jača odnose između lokalnih institucija i građanskog društva.
U okviru Opštinske radne grupe svaka institucija i organizacija razmatrala je problematiku lokalne zajednice sa svog aspekta i donosila odluke za moguća rješenja.
Na opštinskom nivou je uspostavljen i ured za implementaciju (IU) koji vode "field" službenici iz Italije u saradnji sa domaćim službenicima. Oni su odgovorni za lokalno planiranje i operacione aktivnosti u uskoj saradnji sa lokalnim vlastima i lokalnim stanovništvom, prateći metodologiju društvenog učešća kroz projekat "Mape potreba i resursa zajednice" Uredom za implementaciju (IU) u Kaknju upravlja italijanski lokalni komitet Bergamo koji je implementiran "Atlas" projektom .

Entitetske radne grupe i državna radna grupa

Metodologija Print projekta, pored Područne i Opštinske radne grupe podrazumijeva i formiranje radnih grupa na entitetskom i državnom nivou. Ove radne grupe imenuju nadležna ministarstva. Cilj ovako konstituisanih Radnih grupa je i uspostavljanje decentralizovane saradnje. Ovaj oblik saradnje se sprovodi putem tehničke razmjene osoblja, koja ima za cilj sticanje saznanja o novim organizacionim modelima u drugim evropskim zemljama (Italija) i mogućnosti njihove primjene i usvajanja na našim prostorima. Oblik "Decentralizovane saradnje" pomaže razvijanju kooperacije i solidarnosti i, stimuliše učešće i odgovornost zajednice na prevazilaženju vlastitih teškoca. Ove veze koriste učenju i razmjeni iskustava drugih zemalja (kultura) u raznim segmentima društvenog razvoja.

Proces pripreme/obuke i pozitivni efekti metodologije učešša u radu na Mapi mjesnih zajednica "Bjelavići", "Brezani" i "Haljinići"

"Mapa zajednice" je metodologija koja u cjelosti zavisi od motivacije cjelokupne zajednice i određivanja načina na koji će se postupiti radi postizanja zajedničkog cilja. U tom procesu najvažnije je bilo uočiti i adekvatno upotrijebiti identifikovane izvore-resurse zajednice. Uključivanje zajednice u rad na Print projektu izgradilo je osjećaj jedinstva i solidarnosti - ljude je zbližila činjenica da svi imaju slične poteškoce a koje su ranije doživljavali isključivo kao individualne probleme. Ovakva metodologija rada doprinijela je poboljšanju odnosa između stanovništva i lokalnih institucija vlasti te je među njima uspostavljena konstruktivna veza i saradnja. Koncept cjelokupnog projekta nije se ograničio samo na lokalno stanovništvo već je u proces uključio i institucije, udruženja, nevladine organizacije.

Proces pripreme/obuke rada na Print projektu "Mape potreba i resursa zajednice" odvijao se tokom dvodnevnog seminara. Obuka je imala za cilj pojačavanje motivacije učesnika, objašnjenjima ciljeva koji se projektom žele postići i preimućstva koja će iz toga proisteći.

Teme izlagane na seminaru su obrađivale sljedeću problematiku:
- Tranzicija međunarodne pomoći u BiH i razvoj civilnog društva
- Povezivanje zdravstvenog sektora i socijalne zaštite
- Vodič za implementaciju projekta "Mape potreba i izvora zajednice"
- Interaktivna vježba među članovima grupe (rješavanje jednog problema). Ova vježba je imala za cilj izražavanje mišljenja o problemima u zajednici, pokušaj da se utiče na odluke vezane za te probleme i iznalaženje najprihvatljivijih rješenja unutar zajednice.

Održavanju seminara predhodili su obilasci na terenu koji su imali cilj:

- Prikupljanje podataka za sticanje što realnije slike područja u kojima se sprovodi projekat "Mape potreba i resursa zajednice".
- Upoznavanje raspoloženja, želja i mogućeg otpora članova zajednice za sprovođenje projekta.
- Vođenje razgovora (grupni i individualni) sa članovima Opštinske i Područne radne grupe radi predstavljanja suštine projekta "Mape potreba i resursa zajednice", isticanje prednosti i kvaliteta projekta čime se pobuđivala pažnja, interesovanje i pojačavala želja za učestvovanjem.
- Savladavanje prepreka pri prvim kontaktima koji su se ogledali u ravnodušnosti, sumnjičavosti, nepovjerenju onih kojima je projekat namijenjen.
- Kontinuirano izgrađivanje i očuvnje povjerenja.

Način prikupljanja podataka i izvori podataka

Kao tehnika za prikupljanje podataka korišten je Upitnik - otvorenog tipa. Pitanja u Upitniku su formulisana tako da su stanovnici Pilot područja imali mogućnost davanja slobodnih odgovora. Pitanja su formulisana tako da su odgovori odražavali potrebe najugroženijih kategorija stanovništva i time se stekla realna slika stanja mjesnih zajednica "Bjelavići", "Brežani" i "Haljinići" koje su obuhvaćene Pilot projektom.

Anketiranje je sprovela Područna radna grupa (PRG) uz punu podršku lokalnog stanovništva. Posebnu vrijednost predstavlja uključivanje najugroženijih kategorija stanovništva i grupa sa posebnim poteškoćama bilo u iskazivanju potreba ili u spremnosti za direktno uključivanje u rad na projektu.

2. PILOT PODRUČJE - MJESNE ZAJEDNICE "HALJINIĆI", "BJELAVIĆI" I "BREŽANI" -STANJE U MJESNIM ZAJEDNICAMA

1. Opšti podaci (lokacija, povšina, stanovništvo) i specifičnosti mjesne zajednice "Haljinići", "Bjelavići"i "Brežani"

Područje današnje kakanjske opštine poklapa se sa teritorijom nekadašnje (srednjevjekovne) župe Trstivnice, koja je dobila ime prema rijeci Trstionici, koja protiče kakanjskim krajem. Najpoznatija sela ovog područja su: Bjelavići, Brežani, Haljinići, Pezeri, Čatići, Obre, Bijelo Polje, Seoce, Teševo. Iz imena se nazire da su Brežani antropogeografskog karaktera, dok su sela Bjelavići i Haljinići dobila nazive po imenima starih rodova I smatraju se starim "plemićkim" selima. Prema nedovoljno istraženoj tradiciji centar stare trstivničke opštine mogao bi se tražiti na dosadašnjem lokalitetu Haljinića.

Osnovni pečat privrednom razvoju ovih triju mjesnih zajednica davao je Rudnik mrkog uglja Kakanj otvoren 1901 godine.Termoelektrana Čatići i tvornica cementa Kakanj, što je za posljedicu imalo veoma izražen problem zagađenja čovjekove sredine sumpor dioksidom. To je istovremeno uticalo na zagađenje tla i vodotoka.

2.1. STANJE U OPŠTINI KAKANJ

1. Opšti podaci (površina, stanovništvo i organizacija mjesnih zajednica)

Kakanj je poznat kao mjesto i rudnik mrkog uglja. Pominje se prvi put 1392 godine. Populaciono se brzo uvećao od 1953. godine. Rudnik uglja je otvoren 1901 godine. Poznate su dvije velike tragedije rudara tokom minulih vremena. U blizini je neolitsko naselje Plandište.
Pored rudnika, značajna je i termoelektrana Čatići.
Površina opštine je 377 km^2 u 1991, a prema podacime opštine 471 km^2 u 1997. godini.

Osnovni demografski i socijalno-ekonomski pokazatelji

	1991.	**1997.**
Stanovništvo	55.950	41.750
Raseljena lica	---	6.000
Stanovništvo po dobnoj skupini		
0 - 6	10.476	5.034
7 -18	9.838	8.888
19 -64	32.152	23.393
>65	3.464	4.435
Broj radnika	10.764	7.022
% radnika u odnosu na ukupan broj stanovništva	19,2	16,8
Broj penzionera		4.575
Broj lica korisnika socijalnih primanja		6.485
Broj lica kojima je potrebna socijalna zaštita		16.837

2. Stanje socijalne zaštite

Stanje socijalne zaštite i socijalnog zbrinjavanja u Kaknju je veoma teško jer je broj stanovništva u stanju krajnje socijalne potrebe veliki, izazvano ratom i ratnim događanjima. Podatak da 3.377 stanovnika ne ostvaruju nikakve prihode kao i da 7.653 stanovnika ove opštine (ili 2.656 domaćinstava) ostvaruje prihode manje od 20 DEM mjesečno po članu domaćinstva, govori da je oko 18.3% stanovnika socijalno ugroženo.

Korisnici socijalne zaštite

Prema podacima Centra za socijalni rad Kakanj na dan 31.12.1997. godine, a shodno važećem Zakonu o socijalnoj zaštiti (Službeni list RBiH" br. 39/89) socijalno najugroženija kategorija, a kao korisnici socijalne zaštite su:

Djeca-maloljetnici	**Broj**	
Djeca bez roditeljskog staranja	41	Ukupno
- Djeca bez oba roditelja	28	
- Djeca nepoznatih roditelja	2	
- Djeca napuštena od roditelja	2	
- Djeca roditelja spriječenih da vrše roditeljsku dužnost	9	
Djeca ometena u psihofizičkom razvoju	216	Ukupno
- Djeca ometena u fizičkom razvoju	14	
- Djeca ometena u psihičkom razvoju	40	
- Djeca sa kombinovanim smetnjama	139	
- Djeca sa oštećenjem sluha	11	
- Djeca sa oštećenjem vida	11	
- Djeca sa poremećajima u govoru i glasu	1	
Djeca vaspitno zanemarena i zapuštena	10	Ukupno
Djeca čiji je razvoj ometen porodičnim prilikama	19	Ukupno

Prema nepotpunim podacima djece evidentiranih kao korisnika socijalne zaštite ima ukupno 286.
Ovoj naprijed navedenoj kategoriji djece kao korisnika socijalne zaštite, mora se nažalost dodati još jedna vulneribilna kategorija djece bez jednog roditelja (deficijentne obitelji), koja prema važećem Zakonu o socijalnoj zaštiti nije tretirana, a sada je utvrđeno da je kao posljedica rata to jedna izuzetno socijalno ugrožena kategorija i koja treba organizovanu pomoć ne samo lokalne zajednice nego i cijelog društva pa i međunarodnih humanitarnih organizacija. Prema nepotpunim podacima Centra za socijalni rad Kakanj, djece bez jednog roditelja je 162 od toga:

- bez oca 7
- bez majke 155

Ova kategorija djece ne ostvaruje bilo kakav vid zaštite ili pomoći.

Punoljetna lica kao korisnici socijalne zaštite

Materijalno neobezbjeđena i za rad nesposobna lica	140	Ukupno
Osobe sa invaliditetom	1. 030	Ukupno
- sa tjelesnim oštećenjem	123	
- sa psihičkom zaostalošću	551	
- sa kombinovanim smetnjama	167	

- sa oštećenjem sluha	60	
- sa oštećenjem vida	118	
- sa poremećajem u govoru i glasu	11	
Stara lica bez porodičnog staranja	430	Ukupno
- Žene preko 60 godina	187	
- Muškarci preko 65 godina	243	
Osobe sa društveno negativnim ponešanjem	0	Ukupno
Ostale osobe u stanju socijalne potrebe	321	Ukupno

Iz naprijed navedenog vidljivo je da odraslih - punoljetnih korisnika socijalne zaštite ima ukupno 1.921.
Ukupan broj korisnika socijalne zaštite preko Centra za socijalni rad je (djece i odraslih) 2.369. Uz ovo značajan broj lica ima socijalna primanja od humanitarnih organizacija.

Oblici, mjere i usluge socijalnog rada

Ustanovljena prava - oblici socijalne zaštite shodno važećem Zakonu o socijalnoj zaštiti korisnicima naprijed navedenim se ne provodi - ne isplaćuju se od 1992. godine zbog nedostatka finansijskih sredstava na opštinama - lokalnom kao i kantonalnom nivou. Pomoć socijalno ugroženim pružaju domaće i međunarodne humanitarne organizacije.

Procjene Centra za socijalni rad su da bi oko 13.000 korisnika trebalo da ostvari neko utvrđeno pravo na socijalnu zaštitu i to:

Materijalnu pomoć (stalnu novčanu pomoć,
porodični dodatak, dodatak na školovanje,
dodatak za njegu od strane drugog lica i povremenu pomoć)

Ukupno	4.227
Kućna njega i pomoć u kući	310 Ukupno
Smještaj u drugu porodicu	45 Ukupno
- Djeca	40
- Odrasli	5

Djeca bez roditeljskog staranja smještena u druge porodice (40) su ostavrila pravo na mjesečnu naknadu - pomoć od 92 DEM mjesečno za 12 mjesečnih isplata, a prema Projekatu WB (Svjetska Banka). Nažalost, ovaj Projekat i isplate su okonačani i ova djeca sada ne ostvaruju bilo kakav vid novčanih prestacija. Prema maloljetnicima koji su vaspitno zanemareni i zapušteni izrečeno je 28 mjera pojačanog nadzora.

Lokalna služba socijalne zaštite

Centar za socijalni rad Kakanj je ustanova socijalne zaštite na lokalnom nivou. Osnovan je 1963. godine. To je javna ustanova čiji je osnivač opština.

Zadaci centra za socijalni rad

Shodno važećem Zakonu o socijalnoj zaštiti Centar za socijalni rad osnovan je kao ustanova radi obavljanja poslova u vezi sa zadovoljavanjem potreba građana i njihovih porodica u socijalnoj zaštiti, kao i za obavljanje drugih poslova utvrđenih Zakonom i drugim propisima, i to da:
- otkrivaju, prate i proučavaju probleme iz oblasti socijalne zaštite,
- podstiču i organizuju preventivne aktivnosti,
- neposredno pružaju oblike socijalne zaštite i usluge socijalnog rada iz njegove nadležnosti.
- obavljaju poslove iz oblasti porodične i dječije zaštite,
- obavljaju poslove iz oblasti civilnih žrtava rata,
- izvršavaju vaspitne mjere i mjere zaštitnog nadzora nad maloljetnicima,
- prijem i raspodjela humanitarne pomoći socijalno najugroženijim,
- vrši i druge poslove.

Način organizovanja službe

Centar za socijalni rad Kakanj, pokriva područje opštine i poslovi iz nadležnosti centra su podjeljeni po mjesnim zajednicama (4) i stručnim timovima, zavisno od geografskih uslova, broju stanovnika, sociopatoloških pojava i drugih osobenosti.

Stanje objekta i opreme

Objekat u kome je smješten Centar za socijalni rad je sagrađen 1963 godine, i to je jedna prizemna zgrada (drvena baraka) sa 11 kancelarija. Prostorno zgrada zadovoljava svoju namjenu, ali je zbog starosti i neulaganja veoma neuslovna za rad u tehničkom smislu i opremljenosti. Potrebna je hitna sanacija objekta u iznosu od oko 30.000 DEM (sanacija zidova, krova, poda i stolarije), kao i nabavka novog namještaja u iznosu oko 30.000 DEM (stolovi, stolice, ormari, prostirke za pod, zavjese, kopir aparat i ostali sitni inventar).

Stanje zaposlenih kadrova i potrebe

Struktura zaposlenih kadrova u Centru za socijalni rad Kakanj je slijedeća:

Ukupno zaposleno 16 radnika i to:	
- socijalni radnik	4
- pravnik	1
- pedagog — psiholog	1
- administrativno osoblje	8

- ostalo osoblje 2

Nedostaje ukupno 4 radnika i to:

1 socijalni radnik, 1 pedagog - psiholog, 1 pravnik i 1 pomoćno osoblje.
Iskazana je potreba za edukacijom radnika na računarima - kompjuterima.
Pomoć socijalno ugroženom stanovništvu opštine zbog nemogućnosti da se na lokalnom ili kantonalnom nivou obezbjede sredstva za te namjene pružale su humanitarne vladine i nevladine organizacije i organizacije UN-a i to: WB (Svjetska banka), UNHCR, WFP (Svjetski program hrane).

Civilne žrtve rata

U opšini Kakanj evidentirano je ukupno 37 civilnih žrtava rata i to:

- 23 sa tjelesnim oštećenjem od 60% do 100% (9 žena i 14 muškaraca)
- 6 sa tjelesnim oštećenjem od 20% do 60% (6 muškaraca)
- 8 umrlih i poginulih (6 žena i 2 muškarca)
- od 37 civilnih žrtava rata 15 su djeca od 0-18 godina.

Prema važećem Zakonu o zaštiti civilnih žrtava rata ("Službeni list SRBiH" br. 34/84, 41/87, 41/89, 33/90) utvrđena je zaštita civilnim žrtvama rata koji su zadobili tjelesno oštećenje najmanje 60%, a ispod tog procenta ne mogu ostvariti pravo po ovom zakonu.

Novčana naknada za civilne žrtve rata se ne isplaćuje od 1996 godine jer na nivou kantona-županije Vlada još nije utvrdila budžet, obezbjedila sredstva za ovu namjenu.

Dječija zaštita

Prema važešem Zakonu o dječijoj zaštiti ("Službeni list SRBiH" br. 39/84) utvrđena su prava na dječiji dodatak i evidentirano je 1932 korisnika sa 3.463 djece, ali se od juna 1995. godine ne vrše isplate za dječiji dodatak, niti se vrše nove evidencije korisnika jer u budžetu kantona-županije nisu predviđena sredstva za ovu namjenu.

3. Stanje zdravstvene zaštite

Stanje zdravstvene zaštite je uslovljeno: demografskim karakteristikama stanovništva, opštom i zdravstvenom kulturom, stepenom obrazovanja i pismenosti, uslovima života i rada, navikama, dostupnost zdravstvene zaštite i dr. S tim u vezi su zahtjevi i potrebe za zdravstvenom zaštitom, koji su podložni stalnim promjenama i u kontekstu su sa demografskim kretnjama, promjenama u vanjskoj stredini, organizacijom zdravstvene službe i razvojem medicinske nauke i tehnologije.

Od zdravstvenih ustanova u Kaknju ima dom zdravlja sa 5 lokaliteta ili punktova primarne zdravstvene zaštite.

Zdravstveni radnici	1991.	1997.
Dr. medicine ukupno	44	20
- Specijalista	13	10
- Stomatologa	15	6
- Farmaceuta	1	4
- VZT	8	5
Broj ljekara na 1000 stanovnika	0,8	0,4

Rat je uticao na promjenu uslova života a ratne posljedice su promjenile patologiju stanovništva.

Vodeće infektivne bolesti stanovništva u 1997. godine su bile sljedeće:

Bolest	Broj slučajeva	Incidec. na 100.000 st.
Mononucleosisi inf.	1.238	2.697
Morbili	116	253
Scabies	84	183
Enterocolitic ac.	79	172
Varicellae	55	120

Osnovni vitalni pokazatelji u 1997 godini:

Broj živo rođenih	614	
Broj umrlih	285	
- Broj umrle dojenčadi	13	
Natalitet	13,9	promila
Mortalitet	6,21	"
Prirodni priraštaj	7,18	"
Dojenačka smrtnost	21,17	"
Opšti fertilitet	25,8	"

Opština Kakanj se snabdjeva vodom sa četiri izvorišta, čiji su kapaciteti ukupno 150 l/s, a potrebe grada su oko 300 l/s, što se manifestuje čestim zestojima u isporuci. Zbog velike oštećenosti, objekat "Bukovica" ne zadovoljava propise o higijenskoj ispravnosti vode ni u tehnološkom ni u građevinskom smislu. Obzirom na prisustvo bakterija u vodi, dolazi do epidemija.

Iz navedenog je vidljivo da grad sa prigradskim naseljima ima nezadovoljavajuće vodosnabdjevanje, što zbog zastarjelosti cjevovoda, nedovoljne količine i tehnološki neispravne vode.

Razvoj grada nije praćen i izgradnjom infrastrukture, pa se otpadne vode bez ikakvog adekvatnog tretmana upuštaju u recipijent rijeke Zgošće, što u ljetnom sušnom periodu od ovog vodotoka pravi glavni otvoreni kolektor, sa svim svojim posljedicama po zdravlje stanovništva.

Sredstva se obezbjeđuju iz kantonalnog budžeta na osnovu proračuna kantonalnog ministarstva zdravstva putem doprinosa za zdravstvo i donacija. Primjenjuje se i participacija.

4. Stanje u obrazovanju

Predškolsko obrazovanje

U funkciji je jedna predškolska ustanova. Ovim vidom zbrinjavanja obuhvaćeno je 150 djece ili 10% od ukupnog broja djece na području opštine. Zaposleno je 28 radnika. Nema porušenih ili devastiranih predškolskih ustanova, niti obnovljenih objekata.

Osnovno obrazovanje

Na području opštine ima ukupno 10 osnovnih i osmogodišnjih škola sa 32 objekta, ukupno - 221 odjeljenja i 5.626 djece koja su obuhvaćena obaveznim osmogodišnjim školovanjem. Zaposlena su 271 radnika. Na području opštine ima 45 djece koja nisu obuhvaćena ovim stupnjem obrazovanja iz razloga udaljenosti od škole i konzervatizma roditelja kada su u pitanju ženska djeca i njihovo obrazovanje. U toku rata jedna je škola porušena - devastirana, a 5 škola je obnovljeno.

Srednjoškolsko obrazovanje

U Kaknju postoje tri srednje škole i to: gimnazija, srednja tehnička škola i srednja stručna škola, sa ukupno 52 odjeljenja. Oko 80% djece sa područja opšine je obuhvaćeno, a oko 20% djece nije obuhvaćeno ovim stupnjem obrazovanja.
Zaposleno je 90 radnika. Nema mogućnosti stipendiranja nadarenih učenika iz socijalno ugroženih porodica (djeca bez oba ili jednog roditelja).
U toku rata nije bilo porušenih ili djelimično devastiranih objekata srednjih škola i nijedna škola - objekat nije obnovljen.

Specijalno obrazovanje

Na području opštine Kakanj postoje 2 odjeljenja za djecu sa posebnim potrebama sa 14 djece.

Obrazovni sistem na području opštine

Jedinstven je obrazovni sistem na području opštine i nastava se odvija po Zakonima propisanim nastavnim planom i programom Zeničko-Dobojskog kantona- županije, za sve stupnje obrazovanja. Na području opštine nema privatnih niti vjerskih škola. Nisu napravljeni programi obuhvata djece povratnika iz trećih zemalja.

Finansiranje obrazovnog sistama

Nisu iskazane potrebe i problemi materijalnog položaja obrazovanja u opštini (plate zaposlenih, plaćanje materijalnih troškova i dr.). Iskazane su potrebe za opremanje 30 komplet učionica, a naročito kabineta fizike, hemije i biologije. Za sve škole na području opštine, kao i bibliotekarskog fonda - 10 kompleta obavezna literatura predviđena nastavnim programom i planom.

5. Stanje u drugim sektorima, prije svega ekonomiji, koja utiče na situaciju u posebnim sektorima

Stanje u ekonomskoj sferi

Stanje stambenog fonda

Kao posljedica rata na području opštine Kakanj je veliki broj stambenih objekata potpuno ili djelimično devastiran - procjena oko 2.276 i to:
- u privatnom vlasništvu (kuće - stanovi) - 2.200
- u državnom vlasništvu (stanovi) - 76

Do danas je obnovljeno 206 kuća, u toku obnove je 30 kuća, a potreba za obnovom je za 1.964 kuće.
Preko 60% stambenog fonda koji je devastiran je nenastanjivo.
Prije rata u državnoj svojini je bilo 2.204 stanova, a danas 1.381, a stanova/kuća u privatnoj svojini je bilo 13.241, danas 9.687.

Stepen iskorištenosti privrednih kapaciteta

Proizvodnja na području opštine Kakanj u 1996. godini u odnosu na predratnu kretala se u iznosu od 18% - 20%. Iskorištenosti kapaciteta, a u 1997. godini taj procenat se kreće od 30% - 40% predratne proizvodnje.

Stanje infrastrukture

Saobraćajnice

Na području opšine u funkciji je 103,1 km magistralnih, regionalnih i lokalnih asfaltiranih puteva i 64 km lokalnih puteva. U toku rata ove su saobraćajnice znatno oštećene i danas zbog lošeg održavanja i najnužnijih opravki njihovo stanje ne omogućava normalno odvijanje saobraćaja.

Vodosnabdjevanje

Opština Kakanj se snabdjeva sa 4 izvorišta, kapaciteta 150 l/s, a potrebe su 300 l/s što je uzrok čestim zastojima u isporuci korisnicima.
Kvalitet vode je nezadovoljavajući na izvorištu "Bukovica" obzirom na prisustvo bakterija u vodi što je 1994. godine prouzrokovalo hidričnu epidemiju 550 oboljelih. Magistralni sistem cjevovoda je nedovoljnog kvaliteta i zastario i sve upućuje da Kakanj sa prigradskim naseljima ima nezadovoljavajuće vodosnabdjevanje, što ima odraza na zdravstveno stanje stanovništva.

Kanalizaciona mreža

Kanalizacionu mrežu je neophodno hitno sanirati, jer u posljednjih 15 godina svi projekti su rađeni na principu separatnog odvoda fekalnih i oborinskih voda. Razvoj grada nije praćen i izgradnjom infrastrukture pa se otpadne vode bez ikakvog tretmana upuštaju u recipijent rijeke Zgošće, što ljetnom sušnom periodu od ovog vodotoka čini glavni otvoreni gradski kolektor sa ogromnim posljedicama na zdravlje stanovništva, te se u toku rata i u postratnom periodu drastično povećao broj oboljelih od zaraznih bolesti (hepatitis, mononukleoza, meningitis).

Elektrosistem

Na području opštine Kakanj ima 110 naseljenih mjesta koja su sva prije rata bila napajanja električnom energijom (elektrificirana) sa oko 13.860 potrošača iz grupe domašinstava, 700 u grupi ostalih potrošača i 13 velikih potrošača među kojim su najveći: RMU Kakanj i TC Kakanj. Stanje objekata sada: niskonaponska mreža 0,4 KV oštećena i nije u funkciji na području gdje je bilo naseljeno pretežno hrvatsko stanovništvo. Od 124 trafostanice 10 (20) 0,4 KV, 120 je u funkciji.

Broj uposlenih radnika	7.022 Ukupno
- Zaposleno u državnim preduzešima	5.571
- Zaposleno u privatnim preduzešima	369
- Zaposleno u mješovitim preduzešima	95
- Zaposleno u oblasti samostalnog privređivanja	987

Broj radnika na čekanju je 378 (107 žene) i najveći broj je u oblasti industrije i rudarstva i to 50% i u oblasti trgovine 38,40%.
Broj uposlenih a ne prijavljenih radnika (siva ekonomija) je 500 i to: 200 u privatnom sektoru i 300 u samostalnom privređivanju.
Broj demobilisanih boraca je 35 od ukupnog broja radnika na čekanju.

2.2. IZRADA MAPE MJESNIH ZAJEDNICA "HALJINIĆI", "BJELAVIĆI" I "BREŽANI" I DOBIVENI REZULTATI

1. Specifičnosti u načinu organizovanja mjesnih zajednica"Haljinići","Bjelavići" I Brežani" pri izradi Mape

Nakon trodnevnog seminara održanog od 12-14 februara 1998 god. Područna radna grupa je s velikom ozbiljnošću i odgovornoćću pristupila izradi Mapa zajednice. Seminar koji je pohađalo 70 učesnika omogućio je ne samo sticanje osnovnih znanja o suštini Print projekta, već i aktivno učestvovanje pojedinaca koje je sprovedeno putem grupne diskusije o konkretnim problemima zajednice.. Održavanje seminara pratili su državni I lokalni mediji.
Kako bi došla do što tačnijih podataka o istinskim potrebama stanovništva u svojim mjesnim zajednicama kao I raspoloživim resursima, Područna radna grupa je pristupila izradi Upitnika koristeći smjernice IBHI expertnog tima. Ovo je bio način za aktivno uključivanje značajanog dijela zajednice u identifikovanju I iskazivanju mišljenja o problemima s kojima se svakodnevno susreću kao I iznalaženjue mogućih rješenja za iskazane probleme. Dio stanovništva koji nije želio sudjelovati u analiziranju potreba lokalne zajednice bilo je izbjegličko stanovništvo pretežno hrvatske nacionalnost I (prema rezultatima dobivenim sprovedenom anketom ima ih oko 600 na ovom pilot području.)

IBHI PRINT/UNOPS-tim je prisustvovao svim sastancima oganizovanim od strane Područne radne grupe dajući podršku I sugestije za tekuće aktivnosti. Sastanke je u početku vodio koordinator Područne radne grupe koji je na jednostavan I pristupačan način održavao zainteresovanost i aktivnost cijele grupe. Zahvaljujući njegovoj visokoj motivisanosti članovi Područne radne grupe su lako uvidjali vrijednosti i prednosti metodologije učešća lokalne zajednice u rješavanju zajedničkih problema. Rad na izradi Mape potreba I resursa zajednice trajao je dva mjeseca. Područna radna grupa se podijelila na šest Pod-područnih radnih grupa. Svaka je imala svog koordinatora, plansku podjelu zadataka unutar grupe, kao I tačno određenu zonu unutar mjesne zajednice u kojoj djeluje. Koordinatori Pod-područnih radnih grupa su stalno izvještavali koordinatora Područne radne grupe o rezultatima rada na terenu. Svi problemi na koje se nailazilo tokom rada bilo na sprovodjenju Upitnika-ankete bilo pri izradi Pojedinačnih mapa odredjene zone rješavani su zajednički sa Područnom radnom grupom. Podjela na Pod-područne radne grupe imala je niz prednosti za efiksniji I brži rad. To je doprinijelo:

- razumijevanju specifičnih karakteristika svog područja
- kvalitetu odgovora na specifične potrebe zajednice
- mogućnosti za unapređenje organizacije života zajednice
- direktnom učešću stanovnika zajednice u planiranju lokalnog razvoja
- usmjeravanju I uključivanju najugroženijih kategorija stanovništva u iskazivanju problema I njihovom rješavanju
- prihvatljivom načinu za pridobijanje što većeg broja članova zajednice za učešće u projektu

Zastoj i pad motvisanosti za dalji rad na projektu i izradi Mape područja nastupio je u momentu kad je od rada na projektu iz privatnih razloga odustao koordinator Područne radne grupe, a potom i značajan broj uticajnijih i obrazovanijih članova. Uz sve to Područna radna grupa nije imala podršku i pomoć Opštinske radne grupe u svom radu.
Područna radna grupa ubrzo nastavlja s radom s novim koordinatorom koji je vrlo uspješno zastupao i

vodio grupu. Uz pomoć Print-kancelarije u Kaknju i IBHI-Print tima stvoreni su uslovi za saradnju Područne i Opštinske radne grupe. Potvrda tome je prisustvo socijalnog radnika iz Centra za socijalni rad-Kakanj sastanku Područne radne grupe čime je otvoren put za dijalog i saradnju između lokalnog stanovnštva i predstavnika lokalnih institucija, pogotovo, u oblasti socijalne zaštite kao najbolnije tačke stanovništva. Ohrabrujuće je djelovala i u pravo vrijeme uslijedila posjeta opštini Zavidovići gdje su članovi Područne radne grupe Kakanj prisustvovali prezentaciji Finalne mape mjesne zajednice "Branioci Grada". Kako se radi o Pilot području koje ima slične probleme i u kojem se sprovodi identičan projekat, ova posjeta se pokazala korisnom zbog razmjene i učenja iz iskustava jednih od drugih. Razmijenjena su iskustva u raznim segmentima društvenog razvoja. Ova posjeta je doprinijela izgradjivanju solidarnosti I spremnosti za medjusobno pomaganje, stimulisalo se učešće pojedinaca I smanjivao osjećaj izolovanosti.

Poseban podsticaj za rad, Područnoj radnoj grupi, je davalo saznanje da su obezbijeđena finansijska sredstva neophodna za implementaciju predviđenih aktivnosti u okviru projekta. Sve ovo je doprinijelo da Područna radna grupa uspješno završi rad na izradi Finalne mape potreba i resursa zajednice.
Prezentacija Finalne mape održana je 17.4.1998 god. uz prisustvo lokalnih medija. Finalna mapa je nastala nakon sjedinjavanja šest Pojedinačnih mapa u jednu. Svaka Pojedinačna mapa prezentovala je jednu zonu u okviru Pilot područja, a urađena od strane Pod-područne radne grupe zadužene za tu zonu. Prezentaciji su prisustvovali članovi Područne i Opštinske radne grupe, predstavnici IBHI-a sa IBHI-Expertnim timom, UNOPS, kancelarija Print-Kakanj i lokalno stanovništvo triju mjesnih zajednica. Sedam dana prije prezentacije, Finalna mapa je bila izložena u izlogu jednog kioska koji se nalazi na prometnom mjestu gdje su je svi mogli vidjeti u bilo koje vijeme, tako da je lokalno stanovništvo koje nije učestvovalo u diskusiji o Mapi područja moglo dati svoje komentare i sugestije nakon viđenja Mape. Sva pitanja-problemi o kojima se diskutovalo tokom dvomjesečnog rada na Mapi područja vidljiva su i razumljiva zahvaljujući simbolima koji su zajednički usaglašeni na nivou Područne radne grupe, kako za iskazane individualne potrebe tako i za kolektivne. Posebnu vrijednost na Mapi predstavljaju simboli kojima su obilježeni resursi koje zajednica stavlja na raspolaganje u cilju rješavanja konkretnih potreba zajednice.

2. Rezultati dobiveni izradom Mape potreba i resursa zajednice

Rezultati dobiveni izradom Finalne mape proistekli su iz rezultata dobivenih istraživanjem, putem Upitnika-ankete na području triju mjesnih zajednica. Anketirana su 2.153 stanovnika ili 35,88% koji žive u 619 domaćinstava (prema nezvaničnim podacima na području ove tri mjesne zajednice živi oko 6000 stanovnika) Dobiveni rezultati ukazuju na probleme koji su predmet zaokupljenosti cijele lokalne zajednice. Mnogim problemima u novonastaloj situaciji pridružili su se neriješeni predratni problemi (nepostojanje kanalizacione mreže, loše vodosnabdijevanje i nerazvijena vodovodna mreža). Takodjer Mnogi individualni problemi dobili su značenje kolektivnih problema i za njihovo rješavanje angažovana je cijela lokalna zajednica uključujući i lokalne institucije (prihvaćeno je experimentalno sprovođenje projekta integracije djece sa smetnjama u razvoju u redovan sistem školovanja). Trenutno se školuju 343 učenika ili 15.9% a visoko-školske ustanove pohađaju 22 studenta ili 1.02%.
Zabrinjava broj onih kojima je potrebna stalna briga-njega, adekvatna zdravstvena zaštita kao i broj onih koji su u stanju stalne socijalne potrebe. U okviru ovog Pilot područja to su sljedeče ugrožene kategorije stanovništva:

- **Stara lica**
  preko 70 godina starosti - ukupno172
  preko 60 godina starosti - 50 -toro starih lica žive sami
  13-toro je materijalno neobezbijeđeno
  23-je je nesposobno za samostalan život

- **Invalidi i osobe sa tjelesnim i psihičkim oštećenjem**
  ukupno 100 osoba

- **Djeca socijalno ugrožena**
  ukupno 21 dijete

- **Potreba za posebnim oblikom socijalne zaštite**
  ukupno 417 osoba prima pomoć u hrani

- **Nezaposlenost**
  Ono što se odmah uočava je privredna nerazvijenost i teška materijalna situacija na cijelom području.

3. Problemi u izradi Mape (odnos građana Mjesne zajednice i javnih institucija)

Područna radna grupa nije imala stalno mjesto okupljanja niti prostor za rad. Obično je to bilo u nekoj od slobodnih učionica improvizovane Osnovne škole u zgradi koja je u vlasnistvu Rudnika.

Zbog neobezbjedjenog radnog prostora Područna radna grupa nije imala mjesto za smještaj i analizu podataka kao ni za čuvanje Pojedinačnih mapa. Radni materijal se stalno odnosio kućama i vraćao nazad što je otežavalo rad na izradi Mapa i negativno uticalo na njihov konačni estetski izgled.

Nedovoljna saradnja i podrška od strane Opštinske radne grupe negativno se odrazila na aktivnosti koje su vezane za planiranje unapređenja društvenog razvoja lokalne zajednice.

Osjećaj nestrpljivosti I nepovjerenja kao I smanjen interes za dalji rad proistekao je iz nemogućnosti rješavanja barem jedne od akcija za koje su postojala gotova rješenja od strane lokalne zajednice još u vrijeme prvih diskusija a koje istovremeno nisu iziskivala visoka finansijska sredstva.

2.3. UTVRĐENI PRIORITETI MJESNIH ZAJEDNICA “HALJINIĆI”, “BJELAVIĆI” I “BREŽANI” U RJEŠAVANJU POTREBA

Finalna mapa je poslužila kao instrument Podučnoj i Opštinskoj radnoj grupi za analizu i pravljenje budućeg plana razvoja područja a uz maksimalno uvažavanje i korištenje postojećih resursa. Izrađen

je dokument - Lista prioriteta mjesnih zajednica“Bjelavići “,”Haljinići i “Brežani” koji je ukazivao na najurgentnije potrebe stanovništva sa predloženim najracionalnijim rješenjima i planom aktivnosti.
Dokument liste prioriteta kao rezultat ozbiljnog šestomjesečnog rada na projektu prezentiran je za Okruglim stolom 22.7.1998 godine u hotelu “Sretno” u Kaknju.
Bila su prisutna 34 učesnika: Opštinska I Područna radna grupa-Kakanj, predstavnici Kantonalnih ministarstava, predstavnici Opštinskih institucija, Predsjednik Opštinske radne grupe-Doboj i UNOPS/PRINT-Doboj, UNOPS, IBHI, IBHI expertni tim, UNDP, CRS-Zenica, ICRC, WHO, UMCOR-Zenica, Crveni Krst -Kakanj I UNOPS/PRINT-Kakanj.
Sve aktivnosti zajednice na Print projektu sprovedene u ovom pilot području u proteklih šest mjeseci kao i planirane aktivnosti u budućnosti, pretpostavka su održivog humanog razvoja i istovremeno doprinos razvoju civilnog društva.
Primjenom metodologije učešća lokalne zajednice i lokalnih vlasti u određivanju prioriteta kao najurgentniji su prezentirzni sljedeći prioriteti:

1. BANJSKO LIJEČENJE U SVRHU REHABILITACIJE ZA DVOJE STANOVNIKA S PODRUČJA OVIH MJESNIH ZAJEDNICA
2. VODOVOD
3. KANALIZACIJA
4. ODVOZ SMEĆA
5. REGULACIJA RIJEKE TRSTIONICE
6. POPRAVAK PUTEVA I MOSTOVA
7. OPREMANJE AMBULANTI U HALJINIĆIMA, BIŠTRANIMA I BJELAVICIMA
8. PATRONAŽNA SLUŽBA
9. POTREBA ZA ZAPOŠLJAVANJEM
10. OPREMANJE, IZGRADNJA I DOGRADNJA DRUŠTVENIH PROSTRORIJA
11. POMOĆ OSOBAMA U STANJU SOCIJALNE POTREBE
12. ULIČNA RASVJETA I RASVJETA SPORTSKIH TERENA
13. TOPLIFIKACIJA
14. TELEFONI
15. IZGRADNJA, ADAPTACIJA I DOGRADNJA KUĆA
16. OBNOVA STOČNOG FONDA I POLJOPRIVREDNA MEHANIZACIJA
17. IZGRADNJA I DOGRADNJA SPORTSKIH TERENA
18. ADAPTACIJA STAMBENOG PROSTORA INVALIDA

(IU) Kakanj-Komitet Bergamo radi na realizaciji više raličitih projekata finansiranih od strane drugih donatora I tim sredstvima može podržati neke od prioriteta sa liste.
Za Okruglim stolom **Unops (IU) Kakanj-Komitet Bergamo je iznio svoj doprinos** realizaciji sljedećih prioriteta Područne radne grupe mjesnih zajednica “Haljinići”,”Bjelavići”i “Brežani”.

Prioritet br.4 - **Odvoz smeća.** Izvijesna finansijska sredstva već su data opštinskom Javnom komunalnom preduzeću u Kaknju koje će sprovesti potrebne aktivnosti za realizaciju ovog prioriteta.

Prioritet br.5 - **Regulacija toka rijeke Trstionice.** Komitet Bergamo je organizovao radnu akciju među mladima iz Kaknja na čišćenju rijeke Trstionice, te će se nakon te akcije moći odlučiti na kojim

dijelovima je potrebno izvršiti reguliranje toka rijeke Trstionice.

Prioritet br.6 - **Popravak puteva I mostova.** Preko Evropske Komisije dobivena je donacija za opravku mosta u MZ "Haljinići". Uskoro treba početi sa realizacijom projekta.

Prioritet br.16- **Obnova stočnog fonda I poljoprivredna mehanizacija**. U cilju obnove stočnog fonda, preko Komiteta Bergamo utvrdit će se kriteriji za dodjelu krava određenom broju domaćinstava.

Predsjednik USAID-a ZE-DO kantona je iznio da USAID kao podrška Dejtonskom mirovnom sporazumu pomaže sredine u koje se vraća manjinsko hrvatsko stanovništvo na području kakanjske opštine. Ukoliko dobiju od NGO ili opštinskih vlasti, informacije o povratcima voljni su sprovesti program rehabilitacije infrastrukture na lokalnom nivou.

Predstavnici kantonalnih ministarstava I opštinskih institucija generalno prihvataju pristup rješavanju I analiziranju problema kako je to Print projektom određeno I smatraju korisnim da se slična metodologija primijeni I u drugim sredinama. Time bi se obezbijedilo dugoročno planiranje lokalnog razvoja svake pojedinačne zajednice kao I unapređenje organizacije života zajednice.

UNOPS/PRINT projekat se obavezao za Okruglim stolom za realizaciju sljedećih prioriteta:

Banjsko liječenje u svrhu rehabilitacije za dvoje stanovnika s područja ovih mjesnih zajednica

- Print je svjestan činjenice da ovo nije način da se pomogne svim ljudima koji se suočavaju sa sličnim zdravstvenim problemima ali su zato projektom u okviru zdravstvenog i socijalnog sektora sprovedene aktivnosti kojima će se iznači način za ublažavanje i rješavanje sličnih problema preostalog dijela stanovništva.

Kanalizaciona mreža

- Ovo je najurgentniji prioritet sve tri mjesne zajedice s čim su saglasni predstavnici i Opštinske i Područne radne grupe. Na ovom području nema kanalizacione mreže I otpadne vode se slivaju u rijeku Trstionicu. Na posljednjem sastanku Opštinske radne grupe uz prisustvo predstavnika Područne radne grupe nakon analiza sprovedenih za ovaj prioritet donesena je odluka da se u okviru Print projekta Mape potreba I resursa zajednice finansira izrada projektne dokumentacije za izgradnju kanalizacione mreže. Taj projektni dokument će biti dodatni resurs koji će poslužiti Opštinskoj i Područnoj radnoj grupi za lakše iznalaženje donatora koji su u mogućnosti da finansiraju veće projekte obnove.

Vodovod

- Print je spreman finansirati izgradnju vodovoda u selima Zagradac i Bištrani. Oba sela su u M.Z. "Brežani".
- Kad se završi izgradnja vodovoda iz sredstava Print projekta, kompetentne službe pri lokalnim institucijama (Dom zdravlja, komunalno preduzeće, opštinske službe, itd.) dužne su da preuzmu

brigu za svakodnevno snabdjevanje stanovništva vodom, za kvalitet vode, za permanentnu kontrolu pitkosti vode itd.

- Nije dovoljno imati samo potrebna finansijska sredstva za implementaciju određenog projekta već je bitna i saradnja i podrška nadležnih institucija na lokalnom nivou.
- Što se tiče M.Z. "Bjelavići" razmatrana je problematika vodovoda i zaključeno je da u dijelu mjesne zajednice gdje nije sproveden vodovod trenutno nema ni stanovnika. Predviđa se da će se u M.Z. "Bjelavići" vratiti 40-ak familija u okviru projekta povratka izbjeglica te će se za njih u okviru tog projekta, od strane drugih donatora, rješavati, kako problem opravke kuća tako i problem vodovoda.

Popravak puteva i mostova

- Print je spreman djelimično finansirati opravku nekih puteva i djelimičnu opravku mosta. Potrebno je uraditi detaljne analize i izvršiti predračun troškova. Smatra se da su sredstva iz Print projekta dovoljna da pokriju troškove realizacije ovih prioriteta ali se istovremeno ide i na iznalaženje resursa i podrške u okviru lokalne zajednice.

Ostali zaključci

- Prioriteti iz zdravstva i socijalne zaštite moraju biti razmotreni s više aspekata i u saradnji sa nadležnim kantonalnim i opštinskim institucijama (Dom zdravlja i Centar za socijalni rad)
- Print može podržati i finansirati uspostavljanje integrisanog teritorijalnog modela zdravstvene i socijalne službe za koji postoji poseban, dodatni, budžet koji može biti upotrijebljen za obuku osoblja i nabavku opreme. Još značajnija podrška koju Print može pružiti, je pomoć IBHI experata i UNOPS-ovog konsultanta za zdravstvena i socijalna pitanja.
- Za sve navedene prioritete Opštinska i Područna radna grupa, do sredine avgusta, moraju izraditi prijedloge projekta sa detaljnom analizom i predračunom. Ovaj zadatak će pratiti (IU) Kakanj kako bi u što skorijem roku počeli sa implementacijom projekata čija konačna realizacija mora biti sprovedena do polovine decembra tekuće godine.

3. ANALIZA ISKUSTAVA-OSNOVE NOVOG MODELA SOCIJALNE ZAŠTITE I NJENO POVEZIVANJE SA ZDRAVSTVENIM I OBRAZOVNIM SEKTOROM

3.1. OSNOVE NOVOG MODELA - MOGUĆNOSTI INTEGRISANOG PRISTUPA SOCIJALNE I ZDRAVSTVENE ZAŠTITE

U Bosni i Hercegovini sektori obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite djelovali su i još uvijek djeluju u praksi potpuno odvojeno i moglo bi se reći nekoordinirano, iako se deklarativno zagovarao i zagovara princip nerazdvojenosti i međusobne usklađenosti djelovanja sektora obrazovanja, zdravstva i socijalne zaštite.

Uočavajući ovakvo stanje kroz izradu studije IBHI-ja Tranzicija politike i sistema socijalne zaštite u Federaciji Bosne i Hercegovine, u istoj je ukazano na nužnost prelaska sa starog, sada funkcionirajućeg načina djelovanja ovih sektora na novi, suvremeni i u većem dijelu razvijenog svijeta primjenjivani i integrirani način djelovanja sektora zdravstva, obrazovanja i socijalne zaštite. Ovo navedeno, zahtijeva izmjenu pravne regulative, zatim izmjenu i transformaciju uloga svih društvenih subjekata koji učestvuju u ovom procesu, počev od uloge lokalnih službi socijalne zaštite, preko građana, do ostalih institucija, na što su ukazali i rezultati provođenja pilot projekta "Mape potreba i resursa u lokalnoj zajednici."

Pilot projekte Mape potreba i resursa na nivou lokalne zajednice, pokazao je da se uz stručnu pomoć i podršku stručnjaka mogu, od strane aktera tih potreba i volontera u sistemu civilnog sektora (nevladinih organizacija) ustanoviti zdravstvene, socijalno - zaštitne i obrazovne potrebe najugroženijih kategorija građana, ali isto tako da se mogu iskazati i resursi sposobnosti istih da i sami svojim snagama, nevladino organizirani, uz nužnu podršku stručnjaka, mogu učestvovati u zadovoljavanju tih potreba.

Pilot projekat je također doprinijeo da se još jednom otkrije da su egzistencijalne potrebe, bez obzira na sektorsko razdvajanje, nedjelijve i da je mnogo efikasnije da se iste integrisanim pristupom efikasnije i racionalnije rješavaju.
Mogućnosti decentralizacije i sektorske integrisanosti pokazale su se opravdanim. ORG i eksperti IBHI-ja su opravdano ocijenili da se, na primjer, projektom razvijanja institucionalne i vaninstitucionalne zaštite starih i domu za stara lica, poveže segment sektora zdravstva - zdravstvena patronaža i kućno liječenje - sa socijalnim sektorom - kućna njega i dnevno zbrinjavanje starih. Isto tako je integrisanost zdravstva, socijalne zaštite i segmenata obrazovanja primjenjiva u projektu - prioritetu potpune zaštite i integracije djece ometene u psihičkom razvoju. Naime, zdravstvena oblast otkriva i preliminarno dijagnosticira, socijalno cijeni sposobnosti, a obrazovna integrira u normalne tokove predškolskog i osnovno školskog sistema.

Istraživanjem po metodologiji pomenutog projekta ustanovljeno je, a što je konstatirano i u studiji IBHI - ja, da u pomenutim sektorima (zdravstvu, socijalnoj zaštiti i nekim dijelovima obrazovanja), pored državnih institucija i javnih službi, značajan doprinos mogu dati i nevladini nosioci, humanitarne organizacije i uduženja građana, te posebno organizirani neprofitni sektor čime se nadoknađuje nedostatak državnog intervencionizma, a u ovim oblastima uvodi demokratizacija i dobrovoljni rad kao humana akcija susjeda prema susjedima, samozaštičivanje ugroženih i ustanovljava model solidarnosti takozvanog civilnog društva.

3.2. REKONSTRUKCIJA I OSPOSOBLJAVANJE CENTARA ZA SOCIJALNI RAD

Model decentralizacije i integrisani sektorski pristup na nivou lokane zajednice potvrđuje tranzicione modele socijalnih službi, a naročito Centara za socijalni rad u svijetu novih zadataka, uloga i organizacija.

U studiji IBHI-ja pored zadataka Centara za socijalni rad koje im određuje država tranzicionim pravnim sistemom, pored povjerenih poslova i zadataka, daje mogućnosti da se zadaci prošire i van tih domena i da Centri na principima neprofitrnog djelovanja mogu pružiti usluge građanima, porodicama i socijalnim grupama.

To mogu činiti na bazi ugovora - projekata, a uz nadoknadu ostvarenu od zainteresiranih. U tom kontekstu posebno pogoduje novi integrisani sektorski pristup, za što su zainteresirani građani, kako je to u Pilot studiji Mape potreba i resursa i iskazano.

Uloge Centara za socijalni rad, ne proističu isključivo iz zadataka postavljenih im u pozitivnom zakonodavstvu, već i iz potreba građana za širom lepezom socijalnih usluga, bilo da ih sami centri realiziraju (šireći svoju organizaciju i područja djelovanja) ili da ih realiziraju sa drugim javnim službama (zdravstvenim ustanovama, školama i dr.), odnosno sa organiziranim segmentima civilnog društva (humanitarnim organizacijama i udruženjima građana). Istina, radi nedostatka adekvatnog prostora, opreme, nedostataka nužnog stručnog kadra i neizgrađenog sistema menadžmenta u socijalnom radu, širenju pomenutih novih uloga postoje objektivne, ali i subjektivne zapreke.

3.3. PRIJEDLOZI ZA UNAPREĐENJE ZAKONODAVSTVA

Model IBHI-ja predstavlja i promjene u zakonodavnoj regulativi, ali i dodatno obrazovanje stručnjaka u Centrima za socijalni rad, a naročito u osposobljavanju za menadžment u socijalnom radu i socijalnoj zaštiti. Tranziciono zakonodavstvo treba jasnije da se opredijeli da Centri za socijalni rad kao javne ustanove imaju pravo da neprofitno djeluju, da preko projekata konkuriraju kod vladinih i nevladinih, domaćih i stranih organizacija i da tako doprinose boljoj dobrobiti građana na teritoriji gdje djeluju.

Centri za socijalni rad, kao centralne institucije u socijalnoj zaštiti na nivou lokalne zajednice, posebno treba da odigraju ulogu u razvoju segmenata civilnog društva, humanitarnih organizacija, udruženja građana, a naročito neprofitnog sektora u socijalnoj sigurnosti. Objektivne, istina još uvijek minimalne, kadrovske pretpostavke postoje. Segmenti civilnog društva kao nosioci socijalne sigurnosti, a uz pomenutu podršku Centara, bili bi produžena ruka Centara u ostvarivanju zajedničkih ciljeva u poboljšanju nivoa zaštićivanja najugroženijih i njihovom osposobljavanju za samoodgovornost za svoj socijalni položaj.